

DE SINT JANSKERK.

Zo zag de Sint Jan er uit zonder toren.
Foto uit 1919.

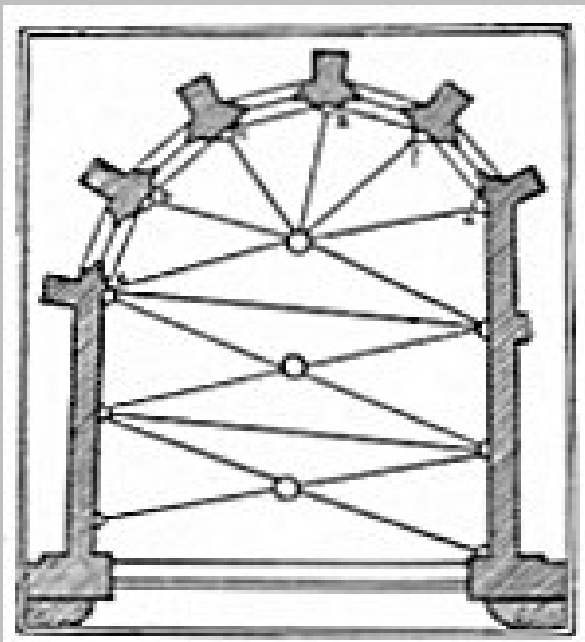

Noordzijde met de a-symetrische kozijnen,
zowel boven en onder.

In Nieuwstadt staat de kerk van Sint Johannes de Doper, kortweg de Sint Jan genoemd. Deze Rooms Katholieke kerk werd als kapel (zonder toren) gebouwd in de 13e eeuw en is, zoals bijna alle Limburgse kerken, geheel opgetrokken uit mergelsteen. Het oudste gedeelte is het 3-beukige schip. De bouwstijl hiervan is voornamelijk Romaans met de grote ronde ramen boven en de vlakke zoldering boven het middenschip. Maar de bouwmeester moet al zijn bevangen door de uit Frankrijk komende Gotische koorts van die periode gezien de ribgewelven in de zijbeuken, waarin spitsboogvensters staan in de (toch nog) ronde kozijnen. De afstanden tussen de steunberen en de diverse kozijnen is onderling en links en rechts nogal wisselend van afmetingen. Daar is geen afdoende verklaring voor. In het boek "Nieuwstadt van Stad tot Dorp" schrijft Prof. Dr. J.J.M. Timmers, dat het weliswaar curieus is, maar dat dit soort onregelatigheden niets bijzonders zijn, want men bouwde in de middeleeuwen niet op de millimeter. Maar dat lijkt al te gemakkelijk. Men kon heus wel nauwkeurig meten en metselen en zeker met de zachte mergelsteen. Andere gemetselde gebouwen uit die periode en ouder zitten vakkundig en netjes passend in elkaar. De Amalberga-kerk in Susteren is ruim 100 jaar ouder en moet haast wel van invloed zijn geweest op de bouw van de St. Jan. Daar staan de ramen keurig in een rijtje, maar de muren hebben geen steunberen. Het lijkt waarschijnlijker dat de bouwmeester van de St. Janskerk hierdoor geïnspireerd is, maar de muren te dun heeft gemaakt en later noodgedwongen steunberen heeft aangebracht. *(wordt vervolgd)*

Het scheve koor (zie hieronder) met de mooie gebrandschilderde kerkramen.

Daarbij waren de steunberen belangrijker dan het uiterlijk vertoon. Aan de binnenzijde zie je namelijk niets van de bouw van steunberen.

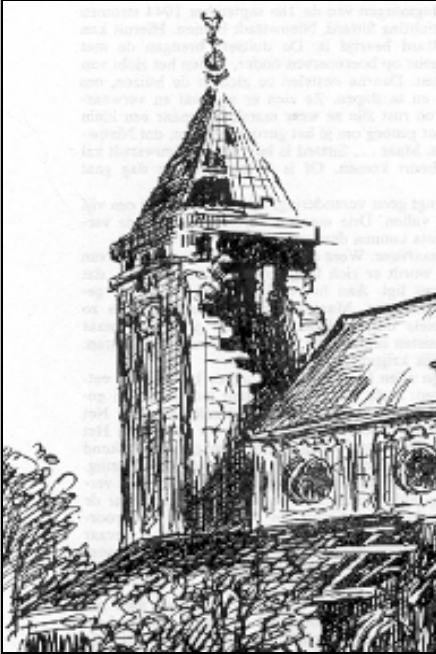
Het koor is vermoedelijk een jaar of 50 jaar later toegevoegd. Hier is namelijk meer sprake van Gothische invloed. Maar het bijzondere van dit koor is dat de buitenzijde, de oostkant, in een hoek staat ten opzichte van de lengteas; de noordzijde van het koor heeft een venster meer dan de zuidzijde. Het plan van de ribconstructie laat dit duidelijk zien.

Een mogelijke verklaring wordt gegeven in een geschrift van bisschop Durandus van Mende (1230-1296) genaamd 'Rationale Divinorum Officiorum' waarin hij een overzicht geeft van kerkenbouw, met het koor dat als het hoofd van de stervende Christus licht naar het zuiden afwijkt ten opzichte van de kruisvorm van het kerkplan. Hoewel ogenschijnlijk de afwijking in de vensters naar het noorden trekt, (tenzij in de blinde muur een raam zou hebben gezeten) kan men, net als Prof. Timmers geen andere verklaring vinden, dus laten we Durandus maar het voordeel van de twijfel geven.

Er moet ooit eerder een lage toren zijn geweest maar daar was na de vernietiging van de stad in 1398 weinig meer van over. Op de plattegrond (uit 1623) staat de kerk al duidelijk centraal afgebeeld, met een voorbouw als torenstomp.

Er lijkt ook al eerder een verbouwing te zijn begonnen, getuige de spitsboog tussen het schip en het koor. 'De hoge triomf-boog' zoals pater Keulers die in 1910 beschreef. Deze wordt toegeschreven als 15e eeuwse gotiek.

(wordt vervolgd)

In de oorlog verwoeste kerk.

Een mooie foto gemaakt door Wil Aalbrecht.

In 1862 maakte architect P.J.H. Cuypers plannen voor een restauratie van de kerk. Met deze restauratie werd echter pas in 1880 begonnen. Cuypers wilde de muren van het koor verhogen en een toren toevoegen, maar deze onderdelen van de plannen werden nooit uitgevoerd. Cuypers voegde een neo-Romaans portaal toe aan het lagere gedeelte van de originele toren. Omdat er geen afbeeldingen (anders dan het hier getoonde) beschikbaar zijn van hoe de kerk eruit zag vóór de restauratie, weten we niet in hoeverre de zijbeuken origineel zijn of door Cuypers zijn ontworpen en gebouwd. Na 1899 voegde hij wel de sacristie toe aan de zuidzijde.

Tussen 1927 and 1933 werd de kerk opnieuw gerestaureerd, en wel deze keer door de (in Nieuwstadt geboren) Limburgse architect Johan Joseph (Jos) Wielders (1894-1964) in opdracht van pastoor Grispen. Hij verving de kleine toren door een nieuw, lager, portaal. Hij verlengde de zijbeuken en plaatste een geheel nieuwe toren.

Gevechten gedurende de 2e-wereldoorlog hebben de kerk grote schade berokkend maar ze is weer herbouwd in de vooroorlogse staat.

N.B.

Een aardige bijkomstigheid is dat een groot aantal stenen in deze toren afkomstig zijn uit de ruïnes van het kasteel Montfort, basis van de historische heerlijkheid.

Zo blijven heden en verleden met elkaar verbonden.